

2043-006/006

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERATINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE 6 A BRUXELLES.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté royal du 19 avril 1977 classant les façades et toitures des immeubles riverains de la Grand-Place de Bruxelles, dont la maison Le Cornet, sise Grand Place 6 ;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 20 septembre 2001 entamant la procédure d'extension de classement comme monument à certaines parties intérieures de l'immeuble sis Grand-Place 6 à Bruxelles ;

Vu l'avis du collège des bourgmestre et échevins de la Ville de Bruxelles émis le 28 février 2002;

Vu l'avis de la Commission royale des monuments et des sites émis le 7 août 2002;

Considérant que le propriétaire a émis ses observations dans son courrier du 26 mars 2002 mais que celles-ci portent sur l'étude historique établie par la Ville de Bruxelles et ne remettent pas en cause l'opportunité du classement ni son étendue ;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des Monuments et Sites,

ARRETE :

Article 1er - Sont classés comme monument, les caves, les murs mitoyens et la façade arrière de la maison «Le Cornet» sise Grand-Place 6, connue au cadastre de Bruxelles, 1ère division,

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 6 TE BRUSSEL.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het koninklijk besluit van 19 april 1977 houdende rangschikking als monument van de gevels en de bedakingen van de gebouwen grenzend aan de Grote Plaats te Brussel, waaronder het huis Den Hoorn gelegen Grote Markt 6;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20 september 2001 houdende instelling van de procedure tot uitbreiding van de bescherming als monument met bepaalde delen van het interieur van het gebouw gelegen Grote Markt 6 te Brussel;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel uitgebracht op 28 februari 2002;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 7 augustus 2002;

Overwegende dat de eigenaar zijn opmerkingen op 26 maart 2002 schriftelijk heeft meegedeeld maar dat deze enkel de historische studie uitgevoerd door de Stad Brussel betreffen en niet de noodzaak tot bescherming noch de omvang ervan;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de Staatssecretaris, belast met Monumenten en Landschappen,

BESLUIT :

Artikel 1 - Worden beschermd als monument de kelders, de gemene muren en de achtergevel van het huis "Den Hoorn" gelegen Grote Markt 6, bekend ten kadaster te Brussel, 1ste afdeling,

section A, 2ème feuille, parcelle n°485 L (partie), en raison de son intérêt historique, artistique et esthétique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend les voiries, parties de voiries, ainsi que l'ensemble des parcelles ou parties de parcelles reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

- 1 - en cas de travaux dans le bâtiment, le maître d'ouvrage est tenu de prendre au préalable toutes les mesures nécessaires à la bonne conservation, au respect et à la mise en valeur de toutes les parties protégées;
- 2 - la conservation des façades implique le maintien des niveaux qui correspondent à leur typologie;
- 3 - aucune structure portante nouvelle ne peut prendre appui sur la structure des caves ou percer cette structure;
- 4 - aucun ancrage ne peut être prévu dans les mitoyens autre que ceux correspondant à la typologie de l'immeuble.

Art. 4 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le

07 -11- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

sectie A, 2de blad, perceel nr 485 L (deel), wegens zijn historische, artistieke en esthetische waarde, zoals nader bepaald in bijlage I gevoegd bij dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument omvat de wegen, gedeelten van de wegen alsook het geheel van de percelen of gedeelten van de percelen opgenomen in de omtrek, zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3 - De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

- 1 - bij werken aan het gebouw dient de bouwheer alle voorafgaandelijke voorzorgsmaatregelen te treffen voor de goede bewaring, het respect en het in waarde brengen van alle beschermde delen;
- 2 - de bewaring van de gevels houdt in het behoud van de bouwlagen die overeenstemmen met hun typologie;
- 3 - geen enkele nieuwe draagstructuur mag steunen op de kelderstructuur of deze structuur openbreken;
- 4 - geen andere verankering mag worden voorzien in de gemene muren dan degene overeenstemmend met de typologie van het gebouw.

Art. 4 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

07 -11- 2002

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

De Staatsecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Copie certifiée conforme
13-01-2003
Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT
KANCELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS
GRAND-PLACE 6 A BRUXELLES.

Réf. cadastrale : 1ère division, section A, 2ème feuille, parcelle n° 485L (partie)

Description sommaire :

Propriété de la Corporation des Bateliers, l'édifice, en grande partie démoli lors du bombardement de 1695, est reconstruit dès les années 1696-1697 par l'architecte Antoine Pastorana et le sculpteur Pierre van Dievoet. Le chantier se termine vers 1703-1704. Vendu à un particulier en 1817, l'édifice est alors affecté en brasserie, puis en siège bancaire. Après de longues négociations entre le propriétaire et la Ville, la façade est restaurée en 1885-1902, afin de restituer l'état jugé original, d'après le dessin de F.I. De Rons daté de 1737. La façade avait en effet subi au cours des siècles certaines modifications dans son programme iconographique et son état de vétusté imposait également de nombreux travaux : l'iconographie originelle fut rétablie, le parement fut restauré et la partie supérieure réédifiée.

La parcelle, longue et étroite, se composait d'une maison et d'une courette, aujourd'hui bâtie d'une annexe qui ne repose d'ailleurs pas sur des souterrains. Cette disposition n'est probablement pas celle qui existait au lendemain du bombardement. Il semble en effet, d'après les plans parcellaires du XVIIIe siècle (notamment le plan de Lefebvre d'Archambaut dressé en 1769), que la cour à l'arrière occupait une surface beaucoup plus importante (environ 2/3 de la surface bâtie).

La maison se distribue sur huit niveaux : caves, rez-de-chaussée, entresol, 1er étage, niveau intermédiaire (sur la moitié arrière du bâtiment et dont le niveau a été modifié en 1919), 2e et 3e étages et grenier. Les murs mitoyens et la façade arrière originale sont conservés, probablement à tous les niveaux (cfr. *infra*).

Les **caves**, auxquelles on accède depuis la Grand-Place par l'ancien escalier bien conservé, sont encore voûtées sur leur moitié (côté Grand-Place) : trois travées (berceau en brique) sont séparées par des doubleaux en pierre. La seconde partie des caves a été fortement modifiée au début du XXe siècle et ces transformations ont elles-mêmes été reprises récemment (murs de refend, ascenseur, nouvel escalier). Le mur de fond soutient la façade arrière du bâtiment, toujours en place aux niveaux hors-sol. Dans la partie arrière des caves, les fondations des mitoyens ont une épaisseur imposante. La raison en reste inconnue.

Les **niveaux hors-sol** conservent leur volume initial, mais l'intérieur a subi d'importantes modifications à diverses reprises : nouvelle cage d'escalier, ascenseur, nouveaux murs de refend et cloisons... La campagne de travaux la plus importante a eu lieu en 1919¹. Certains niveaux de plancher ont été surélevés (entresol, 1er étage et niveau intermédiaire), les murs mitoyens ont été percés en divers endroits reliant *Le Cornet* au *Renard* et à *La Louve*, les maisons voisines portant les n° 7 et n° 5, Grand-Place. Le décor de la grande salle du 1er étage qui rappelle l'ancienne appartenance de la maison à la corporation des Bateliers, a été refait au plus tôt au début du XXe siècle. Dans les combles, les 6 fermes de charpente sont conservées.

La façade arrière est originale : elle conserve sa maçonnerie et son système d'ancrage, probablement depuis le rez-de-chaussée mais, certaines parties de la façade étant plafonnées, ce point ne peut être confirmé avec précision. Cette façade s'organise en trois travées par niveau, mais la plupart des fenêtres, à l'exception de celles du dernier étage, ont été murées dans le courant du XXe siècle. Des locaux ont été construits en intérieur d'îlot, à l'emplacement de la cour.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique et esthétique

En août 1695, le Maréchal de Villeroi, chef des armées de Louis XIV, bombarda le centre de Bruxelles. Les bombes et obus incandescents provoquèrent des incendies ravageant la Grand-Place dont il ne resta pratiquement plus rien.

¹ Archives de la Ville de Bruxelles, fonds des Travaux Publics, n° 25117

Centre géographique et économique de la ville, la Grand-Place devint rapidement le principal enjeu de la vague de reconstruction entamée immédiatement au lendemain du désastre. L'immeuble n° 6 Grand-Place constitue un témoin privilégié de cette entreprise, qui constitue pour Bruxelles un des événements les plus marquants sur le plan historique et urbanistique.

La maison du *Cornet*, reconstruite au lendemain du bombardement, reprend probablement le tracé de l'ancien parcellaire. Les maçonneries constituant le volume extérieur sont conservées. Les caves possèdent encore partiellement leur organisation d'origine. Par contre, les structures et distributions intérieures des niveaux hors-sol n'ont pas conservé leur situation d'origine. Outre son emplacement prestigieux et sa fonction primitive en tant que maison de corporation, le bien témoigne d'un certain état du parcellaire et d'une partie de l'histoire de la ville.

Depuis 1998, l'ensemble architectural de la Grand-Place de Bruxelles est inscrit sur la Liste du patrimoine mondial de l'UNESCO, une reconnaissance sur le plan international de sa valeur exceptionnelle.

Pour permettre une valorisation optimale de ce patrimoine, l'UNESCO a recommandé d'étendre la protection légale de la Grand-Place à tous les éléments présentant encore un intérêt historique et esthétique.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 07. -11- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLARBOIT

KANSELAARIJ

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT
UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET
GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 6 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens : 1ste afdeling, sectie A, 2de blad, perceel nr 485L

Beknopte beschrijving:

Het gebouw, dat eigendom was van de schippersgilde, werd grotendeels verwoest tijdens het bombardement van 1695 en heropgebouwd in 1696-1697 door architect A. Pastorana en beeldhouwer P. van Dievoet. De werken waren voltooid rond 1703-1704. In 1817 werd het pand verkocht aan een particulier, waarna het dienstdeed als brasserie en later als bankinstelling. Na lange onderhandelingen tussen de eigenaar en de Stad werd de gevel in 1885-1902 gerestaureerd in zijn oorspronkelijk geachte staat, op basis van de tekening van F.I. De Rons uit 1737. Het iconografisch programma van de gevel had in de loop der eeuwen immers bepaalde wijzigingen ondergaan en door de ouderdom van het gebouw was het dringend aan herstelling toe. Het oorspronkelijk iconografisch programma werd hersteld, het parement gerestaureerd en het bovenste deel heropgebouwd.

Het lange, smalle perceel bestaat uit een huis en een kleine binnenplaats, die heden bebouwd is met een bijgebouw zonder kelders. Waarschijnlijk stemt dit niet overeen met de toestand vlak na het bombardement. Volgens de 18de-eeuwse perceelplannen (onder meer dat van Lefebvre d'Archambaut uit 1769) zou de binnenplaats achteraan immers veel groter zijn geweest (ongeveer 2/3 van de bebouwde oppervlakte).

Het huis telt acht bouwlagen: kelderverdieping, insteekverdieping, eerste verdieping, tussenverdieping (over de achterste helft van het gebouw en met niveauwijziging in 1919), tweede en derde verdieping en zolderverdieping. De gemene muren en de oorspronkelijke achtergevel bleven bewaard, waarschijnlijk op alle bouwlagen (cf. *infra*).

De **kelderverdieping**, die toegankelijk is via de oude trap aan de Grote Markt, bezit nog de helft van haar overkluizing (kant van de Grote Markt): de drie traveeën (tongewelf van baksteen) zijn onderling gescheiden door stenen gordelbogen. Het tweede deel van de kelderverdieping werd grondig gewijzigd in het begin van de 20ste eeuw en deze ingrepen werden onlangs zelf hersteld (scheidsmuur, lift, nieuwe trap). De achterste muur steunt de achtergevel van het gebouw, die nog steeds aanwezig is in de overige bouwlagen. De funderingen van de gemene muren in het achterste deel van de kelder zijn bijzonder dik. De reden hiervoor blijft onbekend.

Het oorspronkelijk volume van de **beneden- en bovenverdiepingen** bleef bewaard, maar het interieur onderging herhaaldelijk ingrepen: nieuw trappenhuis, lift, nieuwe scheidsmuren en tussenwanden,... De belangrijkste werken vonden plaats in 1919². Het niveau van sommige plankenvloeren werd verhoogd (insteekverdieping, eerste verdieping en tussenverdieping,...), de gemene muren werden op diverse plaatsen opengebrouwen om *den Horen* met *In den Vos* en *de Wolvin*, de twee aangrenzende huizen, te verbinden. Het decor van de grote zaal op de eerste verdieping, dat verwijst naar de oude bestemming als gildenzaal, werd vernieuwd, ten vroegste in het begin van de 20ste eeuw. De zes spanten van het dakgebinte op de zolderverdieping bleven bewaard.

De achtergevel is origineel: het metselwerk en de verankering zijn bewaard gebleven, waarschijnlijk vanaf de begane grond, maar uitsluitel hierover bestaat niet, aangezien sommige delen van de gevel bepleisterd zijn. De gevel telt drie traveeën per bouwlaag maar de meeste vensters, met uitzondering van die op de laatste verdieping, werden gedicht in de loop van de 20ste eeuw. Op de binnenplaats werden kleine bijgebouwen opgetrokken.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed:

Historische en esthetische waarde:

² Stadsarchief Brussel, fonds Openbare Werken nr. 25117

In augustus 1695 bombardeerde maarschalk de Villeroi, bevelhebber van het leger van Lodewijk XIV, het centrum van Brussel. De brandende bommen en kanonskogels veroorzaakten een verwoestende brand op de Grote Markt, die nagenoeg volledig in de as werd gelegd.

De Grote Markt vormde het geografische en economische centrum van de stad en werd dan ook de belangrijkste inzet tijdens de wederopbouw die vlak na de ramp werd aangevat. Het huis op de Grote Markt 6 vormt een bevoorrechte getuige van deze periode, die voor Brussel één van de markantste historische en stedenbouwkundige gebeurtenissen vormt.

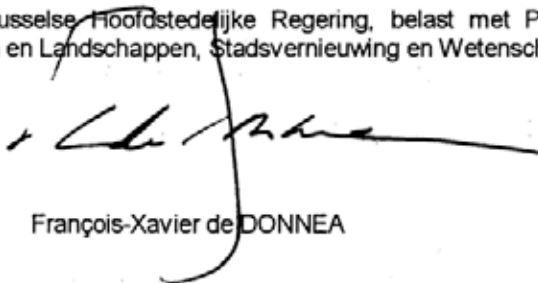
Den Horen werd heropgebouwd vlak na het bombardement en volgt waarschijnlijk de vorm van de vroegere perceelindeling. Het metselwerk dat het buitenvolume vormt, bleef bewaard. De ruimtelijke indeling van de kelderverdieping bleef eveneens gedeeltelijk bewaard. De structuren en indeling van de overige bouwlagen daarentegen zijn niet meer de originele. Behalve zijn prestigieuze ligging en oorspronkelijke functie als gildenhuis, getuigt het goed ook van de oude perceelindeling en van een stuk stadsgeschiedenis.

Het architecturaal geheel dat de Grote Markt van Brussel vormt, is sinds 1998 ingeschreven op de Lijst van het Werelderfgoed van de UNESCO, een internationale erkenning van haar uitzonderlijke waarde.

Om dit stuk erfgoed op optimale wijze tot zijn recht te kunnen brengen, heeft de UNESCO aanbevolen de wettelijke vrijwaring van de Grote Markt uit te breiden met alle elementen die nog een historische en esthetische waarde bezitten.

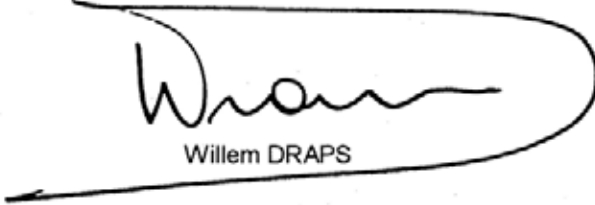
Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 07-11-2002

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

De Staatsecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen

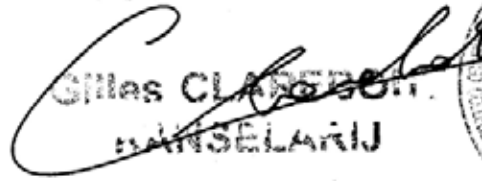
Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

7-11-2002

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAES
KANSSELARIJ

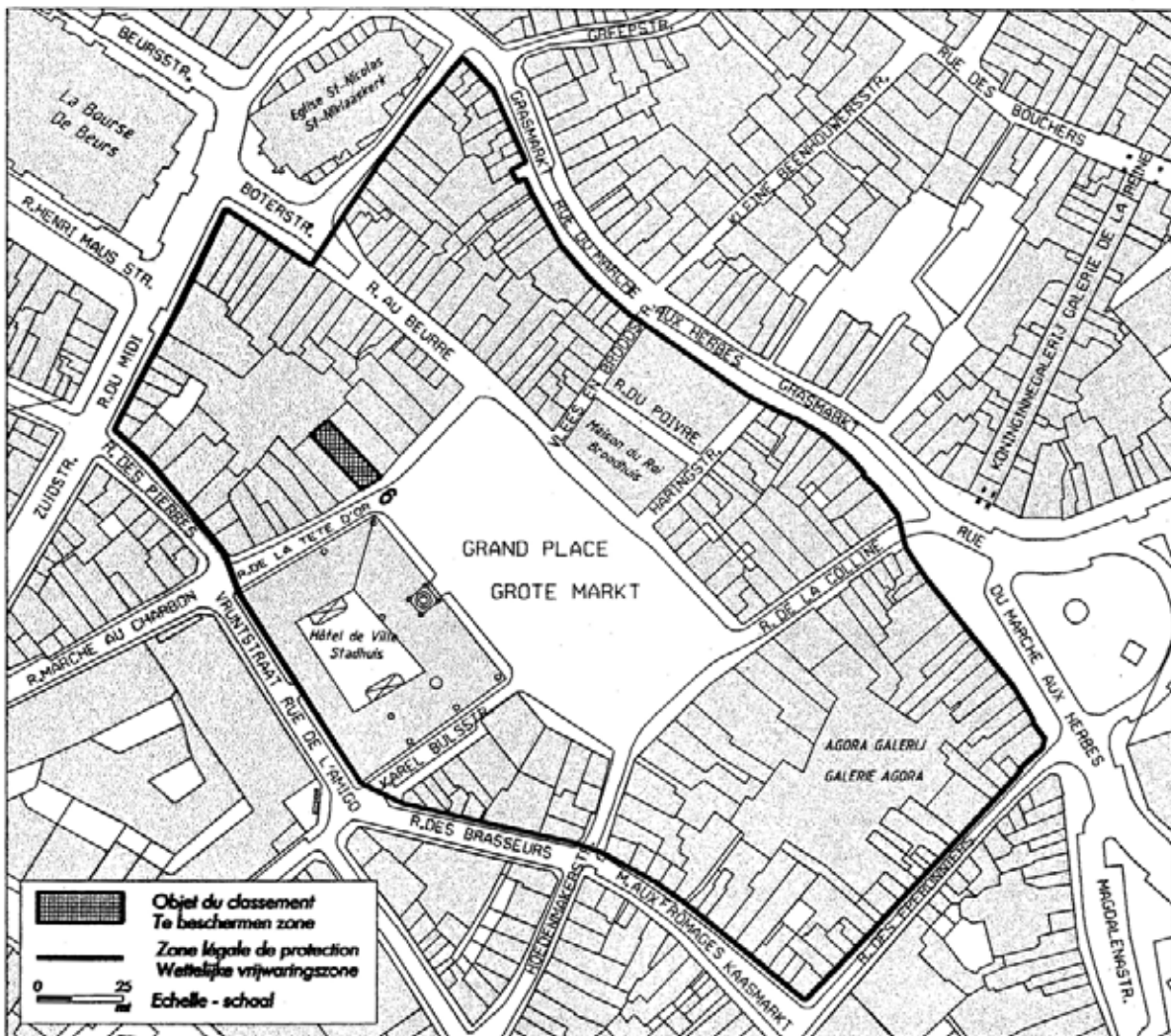

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEMUBLE SIS GRAND-PLACE 6, A BRUXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 6, TE BRUSSEL.

DELIMITATION DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

Vu pour être annexé à l'arrêté du 07-11-2002 Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 07-11-2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Signature of François-Xavier de DONNEA
François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Copie certifiée conforme Willem DRAPS
 07-11-2002
 voor eensluidend afschrift

Signature of Gilles DEBIEVE
CHANCELLERIE
Gilles DEBIEVE
KANCELARIJ

